

ኢፓርታይድ ክፍል-10:- በአንድ ሕዝብ ላይ የተለየ ጥላቻ የሚኖረው የኢፓርታይድ መደበቂያ ሲሆን ነው!

June 22, 2017

ስዩም ተሾመ

በወቅታዊ የሀገራችን ፖለቲካዊ ሁኔታ ላይ ሃሳብና አስተያየት መስጠትና በምክንያት ላይ የተመሰረተ ውይይት ማድረግ እጅግ በጣም ከባድ እየሆነ መጥቷል። በተለይ ደግሞ ከሕወሃት/ኢህአዴግ ጋር በተያያዘ የሚሰነዘሩ ሃሳቦችና አስተያየቶች ብዙውን ጊዜ አቅጣጫቸውን ይስታሉ። በተመሳሳይ፣ በትግራይ ክልል የሚስተዋሉ ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ ችግሮችን በማንሳት በጥሞና መወያየት የማይቻልበት ደረጃ ላይ ተደርሷል። ከሌሎች ብሔሮች እና ፓርቲዎች ጋር በተያያዘ ተመሳሳይ የተዛባ አመለካከትና አለመግባባት ሊኖር ይችላል። ነገር ግን፣ ከትግራይ ሕዝብና ከሕወሃት/ኢህአዴግ ጋር በተያያዘ የሚስተዋለው ችግር ከሁሉም የከፋ ይመስለኛል። የሚከተሉት ሦስት ነጥቦች ለዚህ ፅሁፍ እንደ መነሻ የተወሰዱ ናቸው፡-

- 1 ኛ) በአብዛኞቹ የትግራይ ልሂቃን (የሕወሃት ደጋፊዎችና ተቃዋሚዎች) ዘንድ ከሕወሃት/ኢህአዴግ ላይ የሚሰነዘሩ ትችቶችና ነቀፌታዎች በትግራይ ሕዝብ ላይ የተቃጣ የዘረኝነትና ጥላቻ ጥቃት አድርጎ የመውሰድ ዝንባሌ በስፋት ይስተዋላል።
- 2 ኛ) በአብዛኛው የአማራና ኦሮሞ ልሂቃን ዘንድ ደግሞ በኢህአዴግ መንግስት የተፈጸመ ስህተት ሁሉ ከሕወሃት (ወያነ) ጋር የማይያዝና ለስርዓቱ ያላቸውን ጥላቻና ነቀፌታ በትግራይ ሕዝብ ላይ የመለጠፍ ዝንባሌ በስፋት ይስተዋላል።
- 3 ኛ) ሕወሃት ገና ከአመሰራረቱ ጀምሮ ሌሎች የፖለቲካ ድርጅቶችን ከትግራይ በማጥፋት ራሱን ብቸኛ የኃይል አማራጭ አድርጎ ከማቅረቡ በተተጨማሪ፣ የፓርቲው ሕልውናን ከትግራይ ሕዝብ ሕልውና እና ደህንነት ጋር የማቆራኘት ዝንባሌ ይስተዋላል። ለምሳሌ፣ አንዳንድ የድርጅቱ ከፍተኛ አመራሮች በይፋ ከተናገሩት ውስጥ፣ “የትግራይ ሕዝብ ከሌላ ሕወሃት የለም፣ ሕወሃት ከሌለ የትግራይ ሕዝብ የለም” የሚለው አባባል እንደ ማሳያ ሊጠቀስ ይችላል።

ከላይ በተጠቀሰው መሰረት በአብዛኛው የሀገራችን የፖለቲካ ልሂቃን ዘንድ ሕወሃትን ከትግራይ ሕዝብ ነጥሎ አለማየት፣ ምክንያታዊ ሃሳብና አስተያየትን እንደ ዘረኝነትና ጥላቻ መውሰድ፣ እንዲሁም የትግራይ ሕዝብን ከትግራይ ገዢ ፓርቲ የመደበላለቅ ችግር ይስተዋላል። በመሆኑም፣ በሕዝብ ስም የፖለቲካ ፓርቲን ከትችትና ነቀፌታ መከላከል፣ በፖለቲካ ስም ደግሞ በሕዝብ ላይ ዘረኝነትና ጥላቻ መስበክ በስፋት ይዘወተራል። በዚህ ምክንያት፣ ከትግራይ ሕዝብና ከተጋሩዎች ጋር በተያያዘ የሚሰነዘር ሃሳብና አስተያየት በአብዛኛው እንደ ጥላቻና ዘረኝነት ወይም ጭፍን ብሔርተኝነት ስለሚወሰድ መጨረሻ ዛቻና ስድብ ብቻ ሆኖ ይቀራል። የችግሩን መሰረታዊ ምክንያት ለመረዳት በሀገሪቱ ያለውን የብሔር-ኢፓርታይድ በእስራኤል ካለው የአይሁዶች ኢፓርታይድ እና በደቡብ አፍሪካ ከነበረው የነጮች ኢፓርታይድ ጋር አያይዞ መመልከት ያስፈልጋል።

በመሰረቱ “ኢፓርታይድ” የአንድን ዘር/ብሔር/ሕዝብ የበላይነትና ተጠቃሚነት ለማረጋገጥ አብላጫ ድምፅ ያለውን ዘር/ብሔር/ሕዝብ የሚጨቁን ስርዓት ነው። የኢፓርታይድ ስርዓት እንደ ሌሎች ጨቋኝ ስርዓቶች ተቃዋሚዎችን ከመግደልና ከማስር ባለፈ ሰብዓዊ ክብራቸውን በመግፈፍ ያዋርዳቸዋል። ለዚህ ደግሞ በኢትዮጵያ የፌዴራል መንግስት የእስረኞች አያያዝ አዋጅን፣ በደቡብ አፍሪካ የኢፓርታይድ ዘመን እስር ቤቶችን፣ እንዲሁም በፍልስጤም የሎሬት ዋሌ ሶይንካ ትዝብትን በማሳያነት ጠቅሰናል። ስለዚህ፣ ውርደት (humiliation) “በአይሁዶች ኢፓርታይድ”፣ “በነጮች ኢፓርታይድ” ሆነ “በብሔር ኢፓርታይድ” ቋሚ መርህና መመሪያ ነው።

በክፍል ዘጠኝ እንደተገለጸው፣ ለአንድ ፍልስጫማዊ “ውርደት” ማለት ከአያት - ቅድመ አያቶቹ የወረሰውንና የቤተሰቡ ሕልውና የተመሰረተበት የወይራ ዛፍ በእስራኤል ለሚገነባው የግንብ አጥር ተብሎ በኤሌክትሪክ መጋዝ እየቆረጠ ሲጣል፣ ከቤተሰቦችህ ጋር ቆመህ እያየህ ምንም ማድረግ አለመቻል ነው። በተመሳሳይ፣ ለአንድ ጥቁር ደቡብ አፍሪካዊ “ውርደት” ማለት 24 ዓመታት (እ.አ.አ. ከ 1963 - 1987) 3.4 ሚሊዮን ጥቁሮች ከአያት-ቅድመ አያታቸው ከወረሱት መሬት ላይ ተፈናቅለው በርሃብና ድህነት ሲሟቅቁ እያየ ምንም ማድረግ አለመቻል ነው። ለአንድ ኢትዮጵያዊ ደግሞ “ውርደት” ማለት በከተሞች መስፋፋት (ማስተር ፕላን) እና በኢንቨስትመንት ስም ዘመድ አዝማሪቶቹ ከመሬታቸው እየተፈናቀሉ በድህነት አዝቅት ውስጥ ሲገቡ እያየ ምንም ማድረግ አለመቻል ነው።

ከላይ በተጠቀሱት ሦስት አጋጣሚዎች በማህበረሰባቸው ላይ እየደረሰ ባለው በደልና ጭቆና ምክንያት የሽንፈትና ውርደት ስሜት እየተሰማቸው ከአፓርታይድ ስርዓት የሚደርስባቸውን መከራና ስቃይ እያሰቡ ይፈራሉ። ነገር ግን፣ በደልና ጭቆናው ሲበዛ ፍርሃቱን ስብረው ይወጣሉ። የማህበረሰባቸው እኩልነት፣ ነፃነትና ተጠቃሚነት እንዲረጋገጥ ይጠይቃሉ። በመንግስታዊ ስርዓቱ ላይ ያላቸውን ተቃውሞ ይገልጻሉ። የአፓርታይድ ስርዓት ደግሞ የአንድ ዘር/ብሔር/ሕዝብ የበላይነትና ተጠቃሚነትን ለማረጋገጥ የተዘረጋ ስርዓት እንደመሆኑ የእኩልነትና ነፃነት ጥያቄ ባነሰው የሕብረተሰብ ክፍልን በፍርሃትና ሽብር ያርዳል። ከዚህ በተጨማሪ፣ የፖለቲካ መሪዎችን፣ ጋዜጠኞችን እና የመብት ተሟጋቾችን ለሞት፣ እስራትና ስደት በመዳረግ፣ ሰብዓዊ ክብራቸውን በመግፈፍ ያዋርዳቸዋል። ዋሌ ሳይንካ፣ በፍልስጫዎች ላይ የደረሰው ውርደት (humiliation) በውስጡ እጅግ አስፈሪ የሆነ ጠንካራ፣ ቀዝቃዛና የማያቋርጥ ጥላቻ እንዳለው እንዲህ ገልጾታል፡-

“I witnessed the reality of this humiliation in domestic settings on which the contempt of an occupying force had been visited. I witnessed it at checkpoints, I heard it in the numerous recitations of personal experiences across all classes, in numerous episodes, on the campus of Bir Zeit university. Most depressing of all, I read it in the eyes of the young where humiliation had hardened into a resolve not to abandon that ineffable possession, dignity, the loss of which would finally affirm the nullification of their human status. Most frightening of all, I saw it congealed into a hard, cold, unremitting hatred.” Climate of Fear, Lecture 4: The Quest for Dignity, 2004

በውርደት ሰብዓዊ ክብርህን ስታጣ ሰብዓዊነትን ታጣለህ፣ ውስጥህ በቂምና ጥላቻ ይሞላል። ነገር ግን፣ ይህ ቂምና ጥላቻ በማን ላይ ነው? ለምሳሌ ዋሌ ሳይንካ በፍልስጫዎች ፊት ላይ የታዘበው ጠንካራ፣ ቀዝቃዛና የማያቋርጥ ጥላቻ በማን ላይ ያነጣጠረ ነው? በደልና ጭቆናውን በቀጥታ በፈፀሙት የእስራኤል ወታደሮች፣ የጦር ጀቶች፣ ወታደራዊና ሲቭል ባለስልጣናት፣ ወይስ በመላው የአይሁድ ሕዝቦች ላይ ያነጣጠረ ነው? በእርግጥ የአብዛኞቹ ፍልስጫዊያን ቂምና ጥላቻ በአንድ ወይም ሌላ ወገን ላይ ሳይሆን በመላው የአይሁድ ሕዝቦች ላይ ያነጣጠረ ነው።

እስራኤል በፍልስጫዎች ላይ ለፈፀሙት በደልና ጭቆና እንደ ሀገርና መንግስት ተጠያቂ መሆኗ አያጠራጥርም። ነገር ግን፣ በመንግስት አስተዳደር ወይም በወታደራዊ እንቅስቃሴ በተፈፀመው በደልና ጭቆና ውስጥ ምንም ዓይነት ድርሻ በሌላቸው፣ በፍልስጫዊያን ላይ የሚደርሰውን በደልና ጭቆና የሚቃወሙትን ጨምሮ፣ በአጠቃላይ በመላው የአይሁድ ሕዝብ ላይ ቂምና ጥላቻ የሚቋጥሩበት ምክንያት ምንድነው? በእርግጥ የእስራኤል መንግስትና ወታደሮች ለፈፀሙት በደልና ጭቆና በመላው የአይሁድ ሕዝብ ላይ ቂምና ጥላቻ መያዝ ምክንያታዊ አይደለም። ይሁን እንጂ፣ ምክንያታዊ ቢሆንም-ባይሆንም “የአይሁዶች አፓርታይድ” እስካለ ድረስ ቂምና ጥላቻው በነበረበት ይቀጥላል። ለምን?

የአይሁዶች አፓርታይድ ስርዓት የተመሰረተው የአይሁዶችን የበላይነትና ተጠቃሚነት ለማረጋገጥ ነው። በሀገሪቱ አረቦችን ጨምሮ ሌሎች ሕዝቦች ቢኖሩም፣ እስራኤል እንደ ሀገርና መንግስት የአይሁዶችና የአይሁዶች ብቻ ናት። በዚህ መሰረት፣ የእስራኤል ወታደር አንድ ፍልስጫዊያን ተኩሶ ሲገድል፣ አንደኛ፡- ወታደሩ አይሁድ ነው፣ ሁለተኛ፡- ወታደሩ የተቀጠረው በአይሁዶች መንግስት ነው፣ ሦስተኛ፡- ወታደራዊ ግዴታ የአይሁዶችን ሰላምና ድህንነት ማስጠበቅ ነው። ስለዚህ፣ በፍልስጫዎች ላይ የሚደርሰው በደልና ጭቆና በአይሁዶች፣ ለአይሁዶችና ስለ አይሁዶች በሚል የተፈጸመ ነው። ታዲያ እያንዳንዱ ፍልስጫዊ አይሁድ እና የአይሁድ በተባለ ነገር ላይ ሁሉ እጅግ አስፈሪ የሆነ ጠንካራ፣ ቀዝቃዛና የማያቋርጥ ቂምና ጥላቻ ቢኖረው ምን ይገርማል?

በደቡብ አፍሪካ የነበረው የነጮች አፓርታይድ ስርዓት ገና በ 1948 ዓ.ም ሲመሰረት ነጮች ብቻ በተሳተፉበት ምርጫ አሸናፊ የሆነው “Nationalist Party” ሊቀመንበር ድሉን አስመልክቶ ባደረገው ንግግር እንዲህ ነበር ያለው፡- “Our motto is to maintain white supremacy for all time to come...by force if necessary.” ከዚያ ቀጥሎ ባሉት አራት አስርት አመታት በጥቁሮች ላይ የደረሰው በደልና ጭቆና በነጮች፣ ለነጮች እና ስለ ነጮች በሚል የተፈፀመ ነው። በዚህ ምክንያት፣

አብዛኛው ጥቁር ደቡብ አፍሪካዊ ጥላቻው ለአፓርታይድ መሪዎችና ወታደሮች ብቻ ሳይሆን ነጭና የነጭ በተባለ ነገር ላይ ይሆናል። ታዲያ፣ አንድ ጥቁር ደቡብ አፍሪካዊ በሁሉም ነጭ ሰፋሪዎች ላይ ጠንካራ፣ ቀዝቃዛና የማያቋርጥ ጥላቻ ቢኖረው ምን ይገርማል?

በቀጣዩ ክፍል ከላይ የተጠቀሰውን በኢትዮጵያ ካለው ነባራዊ ሁኔታ ጋር አያይዘን እንመለከታለን። ይህን ፅሁፍ ለማጠቃለል ያህል፣ እርግጥ ነው፣ በአንድ ዘር/ብሔር/ሕዝብ ላይ ቁምና ጥላቻ መቋጠር ምክንያታዊ አይደልም። ነገር ግን፣ በደልና ጭቆና ባስከተለው ውርደት ሰብዓዊ ክብሩን ከተገፈፈ ሰው ምክንያታዊነት (rationality) መጠበቅ በራሱ ከመጀመሪያው የባሰ የሞህነት ነው። በመሰረቱ፣ ምክንያታዊነት ከሰብዓዊነት አይበልጥም። ስለዚህ፣ ሰብዓዊነት ባልተከበረበት ከጥላቻ የፀዳ ምክንያታዊ አመለካከት መጠበቅ ፍፁም ስህተት ይመስለኛል። ከዚያ ይልቅ፣ የችግሩን መሰረታዊ ምክንያት አውቆ ለመፍትሄው መረባረብ የሚበጅ ይመስለኛል።